

Sajolida

Satureja montana L.
Labiades

DESCRIPCIÓ BOTÀNICA

La sajolida és una planta llenyosa i vivaç, de port erecte i que pot assolir entre els 10 i 40 cm d'alçada. Les tiges són poc ramificades i la mata té un color grisós. Les fulles són oposades, coriàcies, estretes, pubescents ciliades i agudes. Els entrenusos sovint són més curts que les fulles. Les flors es troben agrupades en una inflorescència més o menys compacta, amb bràctees grans (normalment de més d'1 cm). Les flors tenen un calze de 4-6 mm que és poc bilabiat i una corol·la de 6-12 mm que és de color blanc o rosat. El fruit és un tetraqueni. Floreix al juliol i, a vegades, torna a florir al setembre o octubre. Tota la planta, i principalment les fulles, desprenen una olor forta i tenen un sabor astringent i amargant.

ORIGEN I DISTRIBUCIÓ GEOGRÀFICA

La sajolida és originària de l'àrea mediterrània i és pròpia de la Península Ibèrica. A Catalunya es pot trobar des dels Pirineus (més comuna als vessants sud) a les muntanyes prelitorals i els Ports de Beseit. No obstant, és molt poc comuna a les zones costaneres.

HÀBITAT

Aquesta espècie normalment es distribueix des dels 300 als 1.400 m sobre el nivell del mar, tot i que pot arribar fins als 1.800 m s.n.m. Prefereix sòls calcaris i pedregosos amb un pH entre 7 i 8.5, però també pot créixer en sòls argilosos, sempre que estiguin exposats a migdia. Per al seu cultiu, els sòls lleugers, profunds i fèrtils són els més recomanables. Pel que fa al clima, la sajolida creix en zones temperades o temperades-càlides, seques i de clima de muntanya.

TÈCNiques DE CULTIU

Varietats

No existeixen varietats registrades de *Satureja montana*. La llavor disponible al mercat correspon a diferents poblacions de sajolida, cosa que comporta que dins d'un mateix camp hi hagi força heterogeneïtat.

Multiplificació

La sajolida es pot reproduir per via sexual (llavors) o vegetativa (esqueixos i divisió de peus). Normalment es fa un planter a partir de llavor o bé es multiplica per divisió de peus. No es fa sembra directa.

En cas que es faci planter, cal sembrar la llavor a finals d'hivern. Les llavors es barregen amb sorra per tal de facilitar la distribució, sense cobrir-les, ja que germinen amb ajuda de llum. Per tal d'aconseguir una bona germinació, cal mantenir sempre una humitat constant mitjançant regs lleugers i seguits. Per implantar 1 ha de cultiu, calen uns 50 g de llavor i uns 60-70 m² de superfície de planter. Algunes dades sobre germinació són:

- Pes de 1.000 llavors: 0.25-0.3 g
- Termini de germinació: aproximadament 23 dies (a 20 °C).

Quan les plantes joves tenen uns 8-10 cm d'alçada es poden repicar al camp de cultiu (cap a l'abril o maig).

Si la sajolida es multiplica per divisió de peus, en primer lloc cal colgar parcialment la planta per tal que els brots puguin arrelar. Cap a la tardor o bé a finals d'hivern (març) s'obtenen els brots arrelats, que es poden plantar directament al camp de cultiu. Una planta mare pot donar uns 30 brots arrelats.

Preparació del terreny

Tenint present que una plantació de sajolida pot durar entre 5 i 6 anys, cal que el terreny on s'implanti aquesta espècie estigui ben preparat. Per a això, cal treballar bé la terra i aportar matèria orgànica en forma de fems ben madur (unes 25 t/ha).

Establiment del cultiu

La densitat de plantació en bones condicions de sòl i aigua pot arribar a les 40.000 plantes/ha (0.7-0.8 m entre files i 0.3-0.35 m entre plantes). En condicions de secà o en terrenys més pobres, la densitat de plantació es reduirà a unes 20.000 plantes/ha (1-1.2 m entre files i 0.45 m entre plantes).

Tant si la multiplicació de sajolida es fa per planter o per divisió de peus, la plantació se sol fer mitjançant una plantadora de dos cossos. Normalment la plantació es duu a terme a la primavera, cap a l'abril o maig. Un cop s'ha plantat, és necessari fer un o dos regs per tal d'afavorir l'arrelament i millorar l'establiment del cultiu.

Manteniment del cultiu

1. Reg

La sajolida es pot cultivar sense problemes en secà. En cas d'estius extremadament secs, pot ser convenient realitzar algun reg de suport durant l'època vegetativa.

2. Fertilització

No existeixen dades concretes sobre els requeriments nutritius anuals de la sajolida. Per fer un bon pla d'adobat caldrà tenir sempre present el resultat de l'anàlisi de sòl de la parcel·la on es vol implantar sajolida.

Com a recomanacions per l'adobament inorgànic es poden prendre les dosis donades per l'ITEIPMAI (1992) i Muñoz (1996), que seran aportades abans de plantar i a la primavera de cada any mitjançant una labor superficial.

- Nitrogen: entre 60-75 UF/ha. Segons Muñoz (1996), si el cultiu es fa en regadiu cal incrementar la dosi de nitrogen en 30 UF/ha més.
- Fòsfor: 50-60 UF/ha
- Potassi: 80-100 UF/ha

3. Control de males herbes

- Cultiu ecològic: el primer any cal fer unes 4 escardes manuals dins de la fila, a partir del segon any, 3. Entre files tots els anys cal fer 3 escardes mecàniques.
- Cultiu convencional: es recomana controlar les males herbes combinant escardes mecàniques en els carrers (entre 1-2 anualment) i emprant herbicides només dins de la fila. Els herbicides utilitzables en sajolida, tot i no estar registrats, s'apliquen un cop la planta està establerta al camp (*postplantació*, com a mínim 1 mes després de la plantació) i abans que germinin les males herbes (*preemergència*).

Matèria activa	Producte comercial		Permanència al camp	Condicions d'aplicació	
	Dosi/ha	Dosi/ha			
Terbacil	800 g	SINBAR	1 kg	3-4 mesos	Aplicar quan el sòl està humit.
Lenacil	800 g	VENZAR	1 kg	3-4 mesos	Aplicar quan el sòl està humit.

El terbacil és la matèria activa més eficaç. Els herbicides que es fan servir per romaní i lavanda són tòxics per la sajolida.

MOLT IMPORTANT: aquests herbicides no estan registrats per sajolida. La responsabilitat de la seva aplicació recau totalment en l'aplicador. Es recomana realitzar una prova prèvia abans d'aplicar el producte en tota la plantació, emprant diferents dosis de producte comercial.

4. Malalties i plagues

En general, es pot considerar que la sajolida és poc atacada per malalties i plagues, probablement a causa del seu alt contingut en carvacrol. Tot i això, les fulles poden ser atacades per la roïa de la menta (*Puccinia menthae*). Pel que fa a insectes, s'ha descrit un coleòpter (*Chrysomela grossa*) i un àcar (*Eriophyes origani*), que també poden atacar les fulles. No existeixen fungicides ni insecticides registrats en sajolida.

COLLITA

En general, només és possible obtenir una collita per any. Si la producció es destina a herboristeria, cal collir abans que la sajolida floreixi, cap al juny. Si es vol obtenir oli essencial, la collita es farà quan la plantació estigui en plena floració, cap finals de juliol o agost. La collita es pot fer mitjançant una màquina recol·lectora autocarregable.

RENDIMENTS

La plena producció no s'assoleix fins al tercer any de cultiu, de manera que durant el primer i segon any els rendiments són més baixos. A continuació es presenten diversos valors de rendiments segons diferents autors:

Tipus de material	Rendiment esperat	Any de cultiu	Font
Part aèria fresca	8-12 t/ha	A partir del tercer any	ITEIPMAI (1992)
	10-13 t/ha	3er – 4art any	Catizone <i>et al.</i> (1986)
Part aèria seca	3-4 t/ha	3er – 4art any	Catizone <i>et al.</i> (1986)
	3,6-5,4 t/ha	A partir del tercer any	Muñoz (1996)
Fulles seques	600 kg/ha	Primer any	ITEIPMAI (1992)
	1200 kg/ha	Segon any	
Fulles seques	2 t/ha	A partir del tercer any	ITEIPMAI (1992)
	2-3 t/ha	3er – 4art any	
Fulles seques	1,5-2 t/ha	A partir del tercer any	Catizone <i>et al.</i> (1986)
			Muñoz (1996)
Oli essencial	0,2-0,3 % sobre la part aèria fresca		ITEIPMAI (1992)
	1-1,5 % sobre la fulla seca		

PROCESSAT

Un cop collida la sajolida, es pot processar per l'obtenció d'herba seca o d'oli essencial. Per l'assecat, cal procedir el més ràpidament possible i a cobert. Un cop la part aèria estigui seca, cal ventar-la i passar-la per tamisos per tal d'obtenir la fulla seca. En cas que es vulgui obtenir oli essencial, cal fer un lleuger pre-fenificat de la collita abans d'entrar el material a la destil·ladora.

BIBLIOGRAFIA

- **DE BOLÒS, O. I VIGO, J.** 1995. *Flora dels Països Catalans. Volum III.* Barcelona. Ed. Barcino.
- **CATIZONE, P. ET AL.** 1986. *Coltivazione delle piante medicinali e aromatiche.* Bologna. Pàtron Editore. Pàgs. 265-269.
- ITEIPMAI. 1992. *Sarriete vivace. Fiches Techniques.* Chemillé. ITEIPMAI.
- **MUÑOZ, F.** 1996. *Plantas medicinales y aromáticas. Estudio, cultivo y procesado.* Barcelona. Ed. Mundi-Prensa. Pàgs. 77-80.